

DOI <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-158.2024.13>

УДК 378.091.33:784

Савченко Ю. О., Савченко Р. А., Сохань М. О.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВОКАЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-АКТОРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються особливості методики вокального навчання студентів-акторів за освітньо-професійною програмою “Акторське мистецтво” Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва, яка націлена на підготовку акторів театру, закладів культури та мистецтва, артистів розмовного жанру, а також викладачів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. Наголошується на потребі в оптимізації освітнього процесу та впровадження нових підходів до викладання дисципліни “Вокал”. На думку автора, успішне формування компетенцій у галузі вокального мистецтва буде реалізовано лише за умови активізації образного мислення, уяви, музично-стильових та театральних образних уявлень, регулярного збагачення естетичного, пізнавального досвіду.

Автором представлена та апробована методика поетапного вокального навчання студентів-акторів з урахуванням їхньої професійної специфіки. “Зерном” розробленої методики є введення в педагогічний процес навчання вокалу спеціальних фізичних вправ, спрямованих на зняття м'язових затисків, усвідомленого чергування напруги та розслаблення м'язів, що у свою чергу стає необхідним для правильного голосоутворення. Опорний принцип методики: у вільному тілі – вільний голос. Основним у представленій методиці є формування базових співочих навичок, задля чого використовуються: 1) спеціальні фізичні вправи, що сприяють зняттю зайвої м'язової напруги та закріплення навички глибокого та легкого дихання; 2) традиційні вокальні вправи у поєднанні з методом “фізичних дій”, що мають на увазі реалізацію образу (заданого емоційним посилом викладача) через рух і голос; 3) робота над різнохарактерними вокальними творами у русі, що дозволяє студентам-акторам зберегти рівне, кантиленне звучання незалежно від фізичного навантаження. Запропонована методика вокального навчання органічно поєднується з основними практичними дисциплінами освітньо-професійної програми “Акторське мистецтво”, а майбутні фахівці одержують другу спеціальність викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів на основі однієї психофізіологічної бази.

Ключові слова: вокальне навчання; студенти-актори; акторська майстерність; вокальні навички; поетапна методика.

Необхідність оптимізації освітнього процесу в театральних закладах вищої освіти України, впровадження в нього нових підходів до викладання циклу музичних дисциплін потребує розробки методики вокального навчання актора і педагога та її методологічного обґрунтування.

Введення вокального навчання ускладнюється особливою вимогою до студента-актора, яке полягає в тому, що його діяльність насамперед пов'язана з дією, рухом. Внаслідок цього у вокальній підготовці сучасного актора потрібен такий підхід у розвитку співочих навичок, який органічно вплітався би в процес навчання акторської майстерності, сценічної мови, сценічного руху і танцю. В ідеалі введення в освітній процес вокальних занять має поєднуватися з цілями та завданнями найважливіших практичних дисциплін. У цьому полягає, однак, і складність розробки методики вокального навчання

студентів-акторів: виникає питання про голосове здоров'я, про голосову роботу без втоми при частій зміні мовного режиму іншим – співочим.

Охорона голосу стає особливо важливою також під час роботи з дітьми, підлітками, коли відбувається зростання та розвиток як голосового апарату, так й усього організму. Відомо, що голос найвитриваліший за вмілої роботи у вільному режимі: на легкому, глибокому, природному, нефорсованому диханні, при постійній опорі звуку – сильної й еластичної, що можливо лише за умови м'язової свободи в тілі та за максимального використання резонаторів. Тільки у вільному звучанні голос застрахований від форсування і, відповідно, від перевтоми та захворювань. При постановці правильного голосоутворення викладачі сценічної мови, як і викладачі з вокалу, вирішують схожі завдання.

У практиці підготовки студента-актора за освітньо-професійною програмою “Акторське мистецтво” розвиток вокально-виконавських здібностей починається лише з 2-го курсу в межах індивідуально-об'єднаних занять з вокалу. Вважаємо, що методика щодо сценічної мови та співу має ґрунтуватися на єдиній фізіологічній базі, щоб студент-актор міг свідомо легко перемикається з мовної на співочу фонацію і назад, не перевтомлюючи при цьому свій голосовий апарат. Спираючись на дослідження і досвід педагогів зі сценічної мови щодо утворення звуку, дихання, опори звуку, артикуляції, дикції, у вокальну роботу необхідно додати тільки те, що відрізняє професійний спів від сценічного мовлення, а саме: вібрато, кантилену, розширення співочого діапазону шляхом округлення і прикриття звуку і посилення опори у високій теситурі [1, с. 118-119].

Паралельна робота викладачів зі сценічної мови та вокалу показала, що спроба навчання студентів-акторів вільному володінню не тільки мовним, а й вокальним звучанням цілком виправдана і результативна, оскільки проблеми, що виникають у сценічній мові та співі, ідентичні і вирішувати їх зручніше разом.

На факультетах сценічного мистецтва театральних закладів вищої освіти навчаються як студенти з гарною початковою музичною освітою, деякі мають досвід співу в хорі та соло, так і ті, хто впевнені, що ніколи не зможуть співати, бо не потрапляють в ноти. Студенти мають дуже неоднорідні голосові та музичні можливості, тому по-різному ставляться до музики, співу, вокалу. Практично у всіх студентів-акторів виражено різні затиски психофізіологічної властивості. Причиною фізичних і психічних затисків у студентів, які навіть мають слухацький і музичний досвід, може бути переживання через обмеженість своїх вокальних можливостей. У тих, хто мав досвід сольного співу, виникають проблеми голосоутворення при спробі виконати вокальний твір у поєднанні з будь-яким рухом тіла. У студентів з нерозвиненими музичними здібностями подібні причини виникають через негативну установку, що у них “ніколи нічого не вийде”. Ці причини перешкоджають формуванню професійних вокальних навичок, а також породжують масу психологічних проблем, виражених, насамперед, у заниженій самооцінці.

В сучасному соціокультурному сценічному просторі затребувані та популярні як драматичні, так і музичні вистави, що вимагають від актора

наявності професійних компетенцій не лише в галузі акторської майстерності та драматургії художнього образу, а й вокального виконавства. У зв'язку з цим виникає низка питань, а саме: яке значення має і яке місце у сучасному професійному театральному середовищі посідає вокальне виконавство? Якою є специфіка вокального навчання актора в рамках освітнього процесу?

Проблемі вокальної підготовки студента-актора присвячено чимало методичних та наукових розробок. Важливість цієї проблеми полягає в тому, що вона торкається різних спектрів роботи зі студентом: його творчої індивідуальності, психофізичних можливостей, особливостей сприйняття музично-вокального репертуару. Проблему особливостей формування сценічної майстерності актора, що відбивається на його виконавській творчості засобами інноваційних технік розглядали І. Гавран, А. Коленко, О. Маньковська, Н. Стадниченко та ін. Аспекти вокальної підготовки акторів в закладах вищої освіти досліджували: Л. Гринь, Г. Локарева, М. Сливоцький, Г. Стасько, К. Ткаленко, Н. Фоломєєва, О. Шуляр та ін.

Сучасний стан розвитку теорії і практики вокального навчання студента-актора вимагає комплексного міждисциплінарного підходу до вивчення проблеми, розгляду широкого спектру теоретичних та методичних аспектів у контексті вітчизняних та зарубіжних досліджень. Перспективність формування та розвитку забезпечується її послідовною та фундаментальною опорою на методологічні та методичні засади та принципи сценічної педагогіки. Вважаємо, що успішне формування компетенцій у галузі вокального мистецтва можливе лише за умови активізації образного мислення, уяви, музично-стильових та театральних образних уявлень, регулярного збагачення естетичного, пізнавального досвіду студентів.

Мета – обґрунтування методики вокального навчання студентів-акторів освітньо-професійної програми “Акторське мистецтво” з урахуванням їхньої професійної специфіки: формування комплексу вокальних компетенцій, знань з теорії, володіння вокальною технікою, чистою інтонацією, навичками звукоутворення в рамках сформованої структури освітнього процесу.

Виклад дисципліни “Вокал” для студентів освітньо-професійної програми “Акторське мистецтво”. має низку особливостей. Робота над вокальними – сольними, малими формами виходить з інших принципів, відмінних від принципів роботи з майбутніми вокалістами. Цьому сприяють такі обставини – темпи вивчення музичних творів (які у кілька разів перевищують терміни вивчення творів на вокальних відділеннях; обмежена кількість навчальних годин; музичний матеріал, який має бути адаптований до можливостей кожного студента; неспроможність студентів імпровізувати на початковому етапі роботи над вокальним твором, відсутність початкової музичної, зокрема вокальної підготовки у переважної більшості студентів-акторів. Отже, найголовнішою проблемою викладання “співочих” дисциплін для немусикантів стає момент “невідповідності” між бажаннями та можливостями.

Порушуючи питання формування вокальних навичок, не можна забути, що у голосоутворенні беруть участь як мовні органи, так і весь скелетно-

м'язовий комплекс організму, вся моторно-рухова система людини, зміни в якій є відбитком стану психіки. Майже всі існуючі на сьогоднішній день методики з навчання співу, розглядаючи питання голосоутворення, обмежуються уявленнями механіко-міоеластичної теорії, де “умовою утворення звуку є взаємодія голосових складок і дихання” [2, с. 14]. Вказуючи на важливість резонаторних (вібраційних), м'язових та інших відчуттів, авторами не береться до уваги той факт, що спів, перш за все, процес, у якому беруть участь не тільки голосовий апарат, порожнини-резонатори та дихання, а вся людина в цілому: він є інструментом, налаштувати який – завдання педагога-вокаліста. У психології прийнято вважати, що емоційні процеси оборотно впливають на людський організм і таким чином значно впливають на голосовий апарат, рухи людини відбивають його психічний стан і особистісну індивідуальність загалом, а голос є похідною руху [3]. Практичний досвід та подальший аналіз методичних праць з даної проблеми дозволили зробити окремі теоретичні узагальнення, що у свою чергу знайшло вираження у методиці вокальної роботи зі студентами-акторами.

Існуючі вокальні методики спрямовані на виявлення професійних співочих можливостей людського голосу (В. Антонюк, Б. Гнидь, М. Жижкович, Ю. Юцевич та ін.). Проте для осіб з низькими природними співочими даними (які становлять більшість на факультеті сценічного мистецтва) застосовані методики часто бувають неефективними, оскільки формування професійних співочих навичок за допомогою одних тільки вправ сприяє розвитку лише очевидних природних вокальних даних.

Оригінальність запропонованої методики полягає в тому, що вона сприяє формуванню вокальних можливостей у осіб зі слабкими природними співочими даними, оскільки її основною метою “звільнення голосу” від м'язових затисків, природа виникнення яких у кожного студента індивідуальна. Основним “зерном” розробленої методики є введення в педагогічний процес навчання вокалу спеціальних фізичних вправ, спрямованих на зняття м'язових затисків, усвідомленого чергування напруги та розслаблення м'язів, що своєю чергою стає необхідним для правильного голосоутворення. Опорний принцип методики: у вільному тілі – вільний голос.

Зупинимося на основних методичних засадах першого етапу. Зазначимо, що на заняттях використовується особлива термінологія, що відмінна від традиційної, має образний характер і специфічне психологічне значення та зміст. Цю термінологію не слід сприймати як базову, хоча поява її не випадково: вона може бути використана як один із прийомів образності сприйняття на основі найбільш стійких, набутих ще в ранньому віці, асоціаціях. Звернення до студентів-акторів мовою дитячих образів допомагає зблизитися і зрозуміти одне одного, оскільки ця мова є у досвіді кожної людини. Крім того, образна мова знімає емоційну напругу при роботі з тими, хто невпевнений у своїх вокальних здібностях та відчуває страх чи збентеження у спільній роботі.

Заняття будується наступним чином:

- 1) розминка та виконання дихальних вправ;

- 2) розспівування у поєднанні з рухами і без них;
- 3) робота над вокальними творами.

Такий порядок зберігається як у групових, так і в індивідуальних формах вокального заняття. Слід наголосити на важливості організації послідовності вправ і поступовості їх ускладнення. Включення студентів до середини вокального заняття без розминки неможливе, тому студенти, які запізнилися на заняття не допускаються.

Співвідношення розділів заняття з вокалу за терміном часу залежить від конкретних завдань. Так, наприклад, в 1 семестрі всі види діяльності чергуються: розминка – співи – розминка тощо. До середини навчального року співвідношення розділів заняття приблизно таке: розминка та виконання дихальних вправ – 30-40 хвилин, вокальні вправи – 10-20 хвилин, робота над вокальними творами – 30-40 хвилин (спів українських народних пісень).

Мета розминки полягає у “налаштуванні” тіла кожного студента до робочого стану, щоб організм став слухняним інструментом для правильного голосоутворення та втілення художнього образу у музичний твір. Під “слухняним інструментом” ми розуміємо відчуття цілісності та свободи всього тіла, а також прагнення до природності та плинності рухів, що в майбутньому стає основою вокальної кантилени. Порушення рівноваги залучає все тіло в рух за законом дії, злагодженості, а не окремих його частин [4; 5]. Звідси й завдання розминки – звільнити тіло від м'язових затисків, від “м'язового панцира”. Також розминка дозволяє налагодити дихання – вільне, глибоке та легке.

На 1 курсі викладачі акторської майстерності також приділяють увагу вправам, спрямованим на набуття актором м'язової волі. Така якість фізичного самопочуття, як м'язова свобода, позначається як на техніці актора, так й на його уяві та емоційних реакціях. При паралельному навчанні сценічної мови та співу особливо важливо знайти єдину фізіологічну базу для розвитку голосового апарату. Актору, якому доводиться на сцені не лише говорити, а й співати, набагато зручніше та безпечніше використовувати ці функції голосового апарату в максимально близьких режимах, а не перебудовуватись щоразу. Так, наприклад, якщо актор під час співу у виставі використовує високе (грудне) дихання, а потім перемикається в промови на нижньореберне, то він або в співі “сяде на горло”, або “підскоче у вокальну позицію”, що призведе, в результаті, до втоми та голосових захворювань. Використання єдиного нижньореберного дихання як у співі, так і у вимові дає можливість актору легко перемикатися з одного виду на інший без шкоди своєму здоров'ю.

Рухи у вправах мають відрізняються простотою, що акцентує увагу студентів-акторів на механізмі виконання. Але навіть при виконанні простих вправ важливим моментом стає цілісність рухів і “включення” всього тіла. В результаті вправ, що пропонуються, починають активізуватися більш глибокі шари мускулатури, які, як правило, залишаються незадіяними у звичайних рухах, оскільки людина здійснює їх в основному за рахунок зовнішньої мускулатури, що легше піддається вольовому контролю. Ці рухи, названі в

методиці “потягушками”, дозволяють включити все тіло – від кінчиків пальців ніг до верхівки голови: починаючи з імпульсу до руху, поступово збільшуючи напругу до максимального розтягування або закручування, – різке “скидання” і видих.

Подібний прийом “напруга-розслаблення” часто застосовується у психотерапевтичній практиці, де максимальна напруга продовжується до того моменту, коли вона стає вже нестерпною, і як наслідок – різке “скидання” напруги, тобто звільнення. Повнота тілесної гармонії та рухливості залежить від єдності, цілісності та непорушності тілесних органів, а основною ознакою психічного здоров’я є здатність організму в єдності та цілісності дотримуватися функції “напруга – тонус – спад напруги” [6; 7]. У цих позах збільшується напруга в постійно затиснутих частинах тіла, поки воно не стає таким великим, що людина змушена зрештою розслабити м’язи, тобто скинути “захисний” панцир. Отже, організм дедалі більше починає працювати, ділянки тіла звільняються від зайвої напруги, дихання вільно проходить через усе тіло.

У сценічній мові використовується легкий, вільний, глибокий, але невеликий за кількістю вдих, ніби мимовільний. Такий вдих можливий лише у вільному тілі. Вільне ж тіло сприяє оптимальній роботі резонаторів та вільній, еластичній природній опорі звуку внизу живота. Протягом усієї вокальної розминки мова не йде про вдих (куди, як і скільки брати повітря). Це зумовлено тим, що рухи у вправах підібрані таким чином, щоб процес глибокого та легкого дихання визначався шляхом організації та регуляції видиху [8; 9]. Це забезпечує невимушеність, плавність подальшого вдиху. Вправи, що створені задля формування такого видиху, засновані на принципі “напруга – скидання”. Вони сприяють процесу налагодження глибокого дихання, бо при сильній м’язовій нарузі відбувається мимоволі вдих, а при “скиданні” цієї напруги – видих. Надалі при співі (коли під кінець фрази накопичується м’язова напруга) ця навичка швидкого звільнення (“скидання-видих”) відбувається автоматично, що дозволяє тому, хто співає не думати про дихання, а звернути свою увагу на втілення образного змісту музичного твору чи виконання інших мистецьких завдань.

Таким чином, внаслідок “розминки” відбувається наступне:

- організм кожного студента готується до процесу співу: мускулатура звільняється від зайвої напруги та активізується;
- акт вдиху-видиху здійснюється вільно і природно, за допомогою роботи нижньореберних та діафрагмальних м’язів;
- рухи тіла стають вільними, природними, плинними.

Другий етап заняття – розспівування у поєднанні з рухами й без них. На перших заняттях з вокалу традиційного співу немає. Голосовий апарат цілком може розігратися на найпростіших народних піснях. А запровадження одразу невиразних та малоемоційних спеціалізованих вокальних вправ може створити нові затиски у студентів, найменш готових до вокальних занять. Підбір вокальних та рухових вправ, їх послідовність обираються викладачем з урахуванням ступеня готовності студентів та педагогічних цілей заняття.

Важливо, щоб кожен студент зберіг цілісність та свободу свого тіла, що досягнуті під час розминки, але вже у процесі звучання голосу. У цей розділ заняття включаються пісні й вокалізи, які супроводжуються реальними, або уявними діями, що дозволяє простежити взаємозв'язок руху і голосу. Вокальні вправи в русі дозволяють перенести закріплені в розминці навички видиху безпосередньо на процес співу. Ускладнення рухів можливе тільки при м'язовій свободі тіла, яка досягається під час "розминки", інакше можуть утворитися нові затиски, або дихання стане поверхневим. Таким чином, поєднання розвитку вокальних навичок і вправ, використаних у розспівуванні, сприяє не тільки правильному голосоутворенню але й виключає зайві м'язові напруження.

Крім того, пропонований комплекс рухів, їх характер і якість допомагає розвивати та організовувати на вищому рівні емоційну сферу кожного студента. Насамперед метод фізичних дій допомагає актору звільнитися від стереотипів, шаблонів у грі. Актор, зайнятий фізичною дією, не грає, не уявляє, а існує. У вокалі це допомагає звільнитися від стереотипів співу, від зайвого старання, оскільки увага перемикається з власного голосу на рух і втілення фізичної дії як реальної, так і уявної. Цілком природно, що при свідомій увазі до рухів завдяки м'язовій чутливості голосового органу, що розвивається, і всього тіла у студента-актора і в співі, і в мові народжуються найприродніші і щирі емоції.

Цей процес здійснюється як у прямому, так і у зворотному взаємозв'язку. Голос починає впливати на людину за допомогою коливальних частот, що поширюються всередині тіла повітряним стовпом, а звідти – в резонатори, кістки й м'язи, пробуджуючи вібрації в затиснутих ділянках, змушуючи їх розслабитися. Якщо співак не чинить цьому опору, процес починає протікати ще швидше [10]. Необхідно звертати увагу студентів-акторів не на процес голосоутворення, а на реалізацію образу; "вживання" в образ, що реально існує у навколишній дійсності. І якщо "вживання" в образ справді відбулося, фізіологічні механізми співу починають працювати так, ніби ці дії відбувалися "насправді". Пояснення цьому можуть дати теорії, що стверджують наявність зв'язку голосоутворення з м'язовим почуттям і психічним переживанням [11]. Таким чином, у роботі над голосоутворенням, спираючись на можливості студентів-акторів, використання уявних фізичних дій сприяє виробленню навички правильного голосоутворення.

Третій етап заняття – робота над вокальними творами. Метою етапу стає розвиток навичок, необхідних актору для співочої діяльності на сцені, а саме: зберегти рівне, кантиленне звучання, незалежно від типу рухів та фізичного навантаження. Тому з самого першого заняття вводиться спів у русі, що ускладнюється протягом всього часу навчання. На початковому етапі навчання пропонуються нескладні твори: українські народні пісні, пісні з дитячого репертуару, які супроводжуються тими чи іншими рухами: ходьбою, підскоками, стрибками, бігом тощо. Звернення на початковому етапі навчання до поспівок, українських народних пісень (хороводні, танцювальні, ігрові,

обрядові) і до дитячого вокального репертуару не випадкове, оскільки нескладний музичний матеріал (за діапазоном не перевищує октаву), дуже зручний не тільки у виконанні. Найголовнішим стає те, що кантиленна основа мелодики української народної пісні допомагає формуванню співочих навичок. Не менш корисним є використання дитячого музичного матеріалу. Жартівливі слова, активний, заводний характер подібної музики створюють невимушену, легку атмосферу вокального заняття. Крім того, побудова початкової роботи на матеріалі, в якому мелодія і текст найбільш прості та зручні у вокальному співвідношенні, дозволяє найменш музично підготовленим студентам відчувати свої сили, музичні та співочі можливості, а решті – розвинути чи перебудувати свої вокальні навички – навчитися співати у русі.

Один із основних принципів даної методики – не форсувати музичний та вокальний розвиток студентів, а дати кожному можливість пройти своїм шляхом у своєму темпі. Поєднання індивідуальної та колективної роботи на вокальному занятті дозволяє студенту самостійно застосувати на практиці знання, безпосередньо отримані від педагога, а з іншого боку – закріпити навички та прийоми вокальної майстерності.

Таким чином, основним у представленій методиці є формування базових співочих навичок, задля чого використовуються:

1) спеціальні фізичні вправи, що сприяють зняттю зайвої м'язової напруги та закріплення навичок глибокого та легкого дихання;

2) традиційні вокальні вправи у поєднанні з методом “фізичних дій”, що мають на увазі реалізацію образу (заданого емоційним посилом викладача) через рух і голос;

3) робота над різнохарактерними вокальними творами у русі, що дозволяє студентам-акторам зберегти рівне, кантиленне звучання незалежно від фізичного навантаження.

Застосування методів, що включають фізичні вправи, “фізичні дії” тощо, заданих за допомогою образного впливу, сприяє правильному голосоутворенню. При вільному тілі, через художній образ вокального твору, стає можливим визначити і трансформувати особисті проблеми, що є умовою зняття м'язових і, отже, психічних затисків майбутнього актора.

Запропонована методика вокального навчання органічно поєднується з основними практичними дисциплінами освітньо-професійної програми “Акторське мистецтво, майбутні фахівці ж одержують другу спеціальність викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів на основі однієї психофізіологічної бази. Як показує практика, на сьогоднішній день у спеціалізованих мистецьких навчальних закладах та дитячих театральних колективах вокальній підготовці дітей та підлітків не приділяється достатньої уваги, що обмежує можливості різнобічного розвитку майбутнього студента-актора. Отже, при врахуванні вікових особливостей, методику вокального навчання можна рекомендувати для роботи педагогам у дитячих колективах театральних студій, гуртків, у загальноосвітній школі під час уроків музики, а також у логопедичній та психотерапевтичній роботі.

Висновки. Вокальне навчання є одним із найважливіших складників професійної компетентності та діяльності майбутнього актора і педагога, що виступає запорукою його професійної самореалізації. Важливим етапом для формування навичок вокального виконавства майбутнього актора і педагога є базова та вища професійна підготовка в умовах закладів вищої освіти, які готують таких фахівців.

Запропонована методика вокального навчання студента-актора, що дозволяє опанувати навички вокального виконавства, будується з урахуванням співочих здібностей і фактури артиста, доповнює творчу палітру актора, розширює його творчі можливості та уяву. За умови активізації образного мислення, уяви, музично-стильових і театральних образних уявлень, регулярного збагачення естетичного, пізнавального досвіду у студентів-акторів формується комплекс професійних компетенцій у галузі вокального мистецтва, до якого входять знання в галузі теорії вокального виконавства, володіння професійною вокальною технікою, нижньоберним диханням, правильним голосоутворенням, чіткою артикуляцією тощо. Дисципліни, що пов'язані з вокальним навчанням майбутніх акторів та педагогів, мають бути включеними у комплексну професійну підготовку з можливістю включення вокальних тренінгів у регулярні рейтингові перевірки для цілеспрямованого та якісного розвитку мовленнєвого апарату майбутніх фахівців.

Дослідження не вичерпує усієї сукупності проблем, що пов'язані із вокальною підготовкою майбутніх акторів у системі професійної освіти. Зокрема, подальшого дослідження потребують питання використання комплексної методики вокального навчання у педагогічній практиці студентів-акторів.

Використана література:

1. Голос людини та вокальна робота з ним: монографія [Г. Є. Стасько, О. Д. Шуляр, М. Ю. Сливоцький та ін.]. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 336 с. ISBN 9789666402724
2. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва. Підручник. Київ: НМАУ, 1994. 320 с.
3. Маньковська О. Ю. (2019). Формування сценічної майстерності майбутніх акторів як наукова проблема. Аналітичний огляд. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького* <В> Серія: "Педагогічні науки", (3). вилучено із <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3481>
4. Коленко А. В. Чинники успішного формування навичок сценічного мовлення під час роботи над роллю в класі сценічної мови та акторської майстерності. *ScienceReview*. March 2018. Vol. 6, 3 (10).
5. Гринь Л. О., & Ткаленко К. О. (2022). Методика формування вокального голосу в процесі професійної підготовки майбутнього актора. *Педагогічні науки: теорія та практика*, (1), 116-121. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2022-1-17>
6. Стадніченко Н. В. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутнього актора до професійного спілкування [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя, 2017. 397 с.
7. Фоломеева Н. А. Методичні основи розвитку артикуляційної виразності у процесі вокальної підготовки майбутніх акторів. Суми: Слобожанські мистецькі студії. Випуск 2, 2023. С. 34-38.
8. Гавран І. А. Методичне підґрунтя формування професійної акторської майстерності студентів у галузі аудіовізуального мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Педагогічні науки. 2017. Вип. 2. С. 74-79.

9. Локарева Г. В., Гринь Л. О. Вокальне мистецтво в професійній підготовці актора музично-драматичного театру: теорія та практика : монографія. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. 328 с.
10. Гринь Л. О. Теоретико-методичні основи вокальної підготовки майбутніх акторів : науково-методичний посібник для студентів спеціальності “Театральне мистецтво”. Запоріжжя : ЗНУ 2011, 140 с.
11. Bonenfant Y. Your Voice Is Hair: Speculations toward a Metaphor for Styling Vocal Identity. *Journal of Interdisciplinary Voice Studies*. 2018. № 3 (2). P. 143–166.
12. Жишкович М. Основи вокально-педагогічних навиків : методичні поради для студентів вокальних факультетів вищих навчальних закладів культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації. Львів, 2007. 43 с.
13. Фоломеєва, Н. (2023). Застосування елементів методики Артура Лессака у вокальній підготовці акторів. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*, 6 (2), 178–188. <https://doi.org/10.31866/2616-759X.6.2.2023.288165>
14. Юцевич Ю. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу : навч.-метод. посібник для викладачів та студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу. Київ : ІЗМН, 1998. 160 с. URL : <http://kmvd.pnu.edu.ua>

References :

1. Holos liudyny ta vokalna robota z nym : monohrafiia [Human voice and vocal work with it: monograph] / [H. Ye. Stasko, O. D. Shuliar, M. Yu. Slyvotskyi ta in.]. Ivano-Frankivsk : Vydavnytstvo Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka, 2010. 336 s. [in Ukrainian].
2. Gnyd B. P. (1994). Istoriya vokalnoho mystetstva : pidruchnyk [History of vocal art: textbook]. Kyiv : NMAU, 320 p. [in Ukrainian].
3. Mankovska O. Iu. (2019). Formuvannia stsenichnoi maisternosti maibutnikh aktoriv yak naukova problema. Analitychnyi ohliad [Formation of stage skills of future actors as a scientific problem. Analytical review]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho*
 Serii: “Pedahohichni nauky”, (3). Vylucheno iz <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3481> [in Ukrainian].
4. Kolenko A. V. (2018). Chynnyky uspishnoho formuvannia navychok stsenichnoho movlennia pid chas roboty nad rolliu v klasi stsenichnoi movy ta aktorskoï maisternosti [Factors of successful formation of stage speaking skills while working on a role in the stage language and acting class]. *ScienceReview*. March. Vol. 6, 3 (10) [in Ukrainian].
5. Hryn L. O., & Tkalenko K. O. (2022). Metodyka formuvannia vokalnoho holosu v protsesiprofesiinoyi pidhotovky maibutnoho aktora [The method of forming a vocal voice in the process of professional training of a future actor]. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka*, (1), 116-121. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2022-1-17> [in Ukrainian].
6. Stadnichenko N. V. (2017). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy pidhotovky maibutnoho aktora do profesiinoho spilkuvannia [Tekst] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 [Organizational and pedagogical conditions for preparing a future actor for professional communication [Text] : dissertation. ... candidate ped. sciences : 13.00.04]. Zaporiz. nats. un-t. Zaporizhzhia. 397 s. [in Ukrainian].
7. Folomieieva N. (2023). A Metodychni osnovy rozvytku artykuliatsiinoï vyraznosti u protsesi vokalnoi pidhotovky maibutnikh aktoriv [Methodical foundations of the development of articulatory expressiveness in the process of vocal training of future actors]. Sumy : Slobozhanski mystetski studii. Vypusk 2. S. 34-38 [in Ukrainian].
8. Havran I. A. (2017). Metodychne pidhruntia formuvannia profesiinoyi aktorskoï maisternosti studentiv u haluzi audiovizualnoho mystetstva [The methodical foundation of the formation of professional acting skills of students in the field of audiovisual art]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka. Pedahohichni nauky*. Vyp. 2. S. 74–79 [in Ukrainian].
9. Lokarieva H. V., Hryn L. O. (2014). Vokalne mystetstvo v profesiinii pidhotovtsi aktora muzychno-dramatychnoho teatru: teoriia ta praktyka. Monohrafiia [Vocal art in the professional training of an actor of musical and dramatic theater: theory and practice : monograph]. Zaporizhzhia : Zaporizkyi natsionalnyi universytet. 328 s. [in Ukrainian].
10. Hryn L. O. (2011). Teoretyko-metodychni osnovy vokalnoi pidhotovky maibutnikh aktoriv : naukovometodychnyits posibnyk dlia studentiv speptsialnosti “Teatralne mystetstvo” [Theoretical-methodical

- foundations of vocal training of future actors: scientific-methodical guide for students majoring in "Theatrical Art"]. Zaporizhzhia : ZNU. 140 s. [in Ukrainian].
11. Bonenfant Y. (2018). Your Voice Is Hair: Speculations toward a Metaphor for Styling Vocal Identity. *Journal of Interdisciplinary Voice Studies*. № 3 (2). P. 143–166 [in English].
  12. Zhyshkovych M. (2007). Osnovy vokalno-pedahohichnykh navykiv: Metodychni porady dlia studentiv vokalnykh fakultetiv vyshchykh navchalnykh zakladiv kultury i mystetstv III–IV rivniv akredytatsii [Fundamentals of vocal and pedagogical skills: methodical advice for students of vocal faculties of higher educational institutions of culture and arts of III-IV levels of accreditation]. Lviv. 43 s. [in Ukrainian].
  13. Folomieieva N. (2023). Zastosuvannia elementiv metodyky Artura Lessaka u vokalnii pidhotovtsi aktoriv [Application of elements of Arthur Lessak's method in vocal training of actors]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv*. Serii: Stsenichne mystetstvo, 6 (2), 178–188 <https://doi.org/10.31866/2616-759X.6.2.2023.288165> [in Ukrainian].
  14. Yutsevych Yu. (1998). Teoriia i metodyka formuvannia ta rozvytku spivatskoho holosu : navch.-metod. posibnyk dlia vykladachiv ta studentiv mystetskykh navchalnykh zakladiv, uchyteliv shkil riznoho typu [Theory and methods of formation and development of the singing voice: teaching-method. a guide for teachers and students of art educational institutions, teachers of various types of schools]. Kyiv : IZMN. 160 s. URL : <http://kmvd.pnu.edu.ua> [in Ukrainian].

Y. SAVCHENKO, R. SAVCHENKO, M. SOKHAN. Features of vocal training methods for actor students in institutions of higher education.

The article goes over the peculiarities of the methodology of vocal training of student actors in the educational and professional program “Acting” of Kyiv Municipal Academy of Performing and Circus Arts, which is aimed at training actors – theater, culture and art institutions, spoken word artists, as well as teachers of primary specialized art educational institutions. The author emphasizes the need to optimize the educational process and introduce new approaches to teaching the discipline of “Vocal”. According to the author, the successful formation of competencies in the field of vocal art will be achieved only if figurative thinking, imagination, musical-stylistic and theatrical-figurative performances are activated, and aesthetic and cognitive experience is regularly enriched. The author presents and tests a methodology for phased vocal training of student actors, taking into account their professional specifics. The “seed” of the developed methodology is the introduction of special physical exercises into the pedagogical process of vocal training aimed at relieving muscle clamps, conscious alternation of tension and muscle relaxation, which in turn becomes necessary for proper voice formation. The basic principle of the methodology is that a free body means a free voice. The main thing in the presented methodology is the formation of basic singing skills, for which the following are used: 1) special physical exercises that help to relieve excessive muscle tension and consolidate the skill of deep and easy breathing; 2) traditional vocal exercises in combination with the method of “physical activities”, which involve the realization of an image (given by the teacher’s emotional message) through movement and voice; 3) work on various vocal pieces in motion, which allows student actors to maintain a smooth, cantilena sound regardless of physical activity. The proposed methodology of vocal training is organically combined with the main practical disciplines of the educational and professional program “Acting”, and future specialists receive a second specialization of a teacher of primary specialized art educational institutions on the basis of one psychophysiological base.

Keywords: *vocal training; student actors; acting skills; vocal skills; phased methodology.*